

Han opplevde
blodbadets siste akt i
1945. Så Det tredje
rike gå under fra
orkesterplass på
Brandenburger Tor.
Men krigen var ikke
over for trønderen og
frontkjemperen Jarle
Saursaunet (20). Han
overlevde over fire år
i den sovjetiske
østsonen og måtte
flykte gjennom det
nye jernteppet.

Tekst:
**EGIL
ULATEIG**

Foto: ScanFoto og privat

Det var den 7. mai 1945, og han kunne se det svarte omrisset av Brandenburger Tor gjennom bomberøyken. I døgnet etter døgnet hadde innhyllt Berlin.

En verdenskrig var over, men ikke for 20-åringen Jarle Saursaunet fra Beitstad i Nord-Trøndelag. Rundt seg så han bare ruiner og lidelse og soldater fra Den røde armé som var i ferd med å gi Hitlers rike nådestøtet.

Han var nesten bevisstløs av bombedrønn, nærkamper, sult og mangel på søvn. Han bare ante at blodbadet snart måtte være over. Men ville han være i live da?

For tre år siden hadde han meldt seg frivillig til tysk krigstjeneste for å slåss mot bolsjevismen på Østfronten. Av en grunn som han ikke hadde klart for seg, befant han seg denne dagen på en ørkenavslutt i en utbombet bygning i Berlin. Han hoppet ned i en bakgård og landet ved siden av en russisk soldat. Russeren kunne ha skutt ham, men i stedet løftet han den ene armen og gjorde tegn til at nordmannen skulle løpe.

Da kastet Saursaunet maskinpistolen, ga russeren sigarettene sine – og bega seg våpenløs ut i en verden der murblokker og lik lå strødd om hverandre og all mening med tilværelsen drev bort med røyken.

Europas og hans krig var over –

Frontkjemperen Jarle Saursaunets krig varte til 1950

108906

TRIUMFEN:

10. april kl. 14.00 angrep russerne riksdagsbygningen i Berlin, som ble forsvart av tyske, franske og skandinaviske SS-tropper. De russiske soldatene Jegorow og Kantarija kom seg opp på det gjennombrante taket og plantet et røde flagget.

ler var den det? Han sov da Leningrad-fronten brøt sammen. Siden ble det lite søvn. Fra da av var krigen et eneste tilbaketog for de norske frivillige frontsoldatene i "SS Pansergrenaderregiment Nordland".

Da han hadde gått i land i Swinemünde, etter evakuering sjøveis fra Baltikum, hadde han ikke antatt hvilken avdeling han tilhørte. Han så ikke en eneste nordmann da da av og til krigen var over.

Bomber og ruiner

Utenfor Frankfurt an der Oder, rett øst for Berlin, ble han satt ved spakene på en 18-tonns Panter-tank. Av og til undret han på om russerne var bak, ved siden av eller foran seg – eller alle steder. Stridsvognen fikk en treffer i venstre belte, og bak en ruin kravlet alle mann opp gjennom takluka og forsvant i hver sin retning.

– Jeg bare gikk, helt alene. Hadde en maskinpistol med tre maga-

siner. Omsider fant jeg en slags matstasjon, hvor en underoffiser i Wehrmachtuniform organiserte en gjeng på 50-60 mann. Herregud, Berlin var en ruinhaug. Det var bombefly overalt, hele tida – og umulig å gjette hvor bombene falt. Når et alliert fly ble skutt ned, ristet hele jorda. Larmen og røyken gjorde deg forvirret. Russiske tanks valset over likene av soldater og sivile i gatene...

Det var kamper mot avdelinger

fra Den røde armé. Kamp om hver eneste ruinhaug. Jarle liknet et spøkelse, dekket av hvitt støv og med langt tjafset hår. Av og til åt han litt hermetikk, men sove gjorde han aldri. Var aldri trøtt.

– Vi stormet et hus. Ja, bare rester av veggene var igjen. Russerne kom fra *en* side, vi fra den andre. Vi sloss om hvert rom, og det ble et satans blodbad. Plutselig innså jeg at dette ikke hadde noen hensikt, og stakk av.

Han visste ikke hvilken ukedag eller dato det var, bare at krigen snart måtte være over. Noen kvartaler bortenfor hadde Adolf Hitler allerede tatt sitt liv. Jarle søkte ly bak en vegg, og gjennom et hull i veggen kunne han se tre russiske soldater rett foran seg.

– Jeg slo av sikringa og la an. Kunne lett ha drept alle tre, men så tenkte jeg: Dette er jo meningsløst. Disse karene har vært med hele veien, slik som jeg. Nå er det snart kapitulasjon. Hva tjener det til om jeg skyter dem? Ingenting har gledet meg mer i livet enn at jeg ikke skjøt de tre russerne i Berlin.

Forfalsket navnet

Klokken 2.41 om morgenen den 7. mai 1945 i Reims overgav general Jodl seg betingelsesløst til general Ike Eisenhower.

Saursaugets kapitulasjon fant sted på en stor plass i Berlin, full av tyske soldater og svære stabler med våpen. Han ble kommandert opp på en lastebil sammen med tyske soldater. Med deres hjelp klarte han å rømme.

– Jeg løp og løp til jeg kom inn i en park. Uniformen forsvant i et bombekrater. Fra et lik i oppløsning tok jeg kjenningsmerket og soldboken. Fra da av var jeg *Walter Schönen*, født 1924 i Dortmund, soldat i Wehrmacht. Jeg hadde flaks på en måte: Da vi i kompaniet fikk tatovert blodtypen vår i armhulen, slik skikken var i SS, var jeg ute på oppdrag. Ingenting forbandt meg lenger med SS.

Saursauget gikk nesten 400 kilometer før han følte seg trygg. I Meiningen – i amerikansk sone – meldte han seg på et flyktningkontor og ble sendt som gårdsarbeider til landsbyen Fachsdorf. Fordi han jobbet på en gård, sultet han ikke.

Senere ble det tømmerhogst i Thüringen Wald. Russerne hadde nå overtatt det som i 1949 skulle bli Den demokratiske folkerepublikken Tyskland, men Jarle fikk være i fred. Han var bare Walter Schönen, et ufarlig drivgods fra krigen.

I Fachsdorf ble han kjent med tyskeren dr. Blehr, som Jarle fortalte sannheten til. Og en dag i 1947 fikk Jarles mor hjemme i Beitstad et brev fra dr. Blehr. Det var første livstegnet fra sønnen etter at krigen var slutt.

nasjonshistorie, 201

50 ÅR ER GÅTT:

Jarle Saurset på gården i Beitstad. Han ser bakover, over et hav av tid, og tenker på den gang han kjempet med uvissheten i en kaotisk krigstid.

det, og som nå ville hjem. Han kjente en bonde som bodde inntil den nye, strengt bevoktede grensen som snart skulle bli kjent som Jernteppet. De skaffet seg grense-sonepass, og to unge jenter på gården viste dem hvor de skulle kry-

pe over grensegrøften og forsvinne til Vesten.

– Vi krop bare en 10–15 meter, og så la vi på sprang. Jeg har mange ganger senere tenkt på de to jentene og familien deres. De løp en stor risiko.

De gikk sørvestover, forbi Kassel og tallose småbyer, helt til tyskeren sa han var hjemme. Jarle fortsatte å gå. Han hadde ett mål, en kvinne han hadde adressen til i en gruveby i Ruhr som het Herten. Der fikk Jarle jobb i en gruve. Han var fremdeles Walter Schöner fra Dortmund, og fremdeles engstelig for å vende hjem. I 1949 meldte han seg til tjeneste i Den franske fremmedlegionen, som var blitt en nødhavn for så mange Waffen-SS-soldater.

Velkommen hjem!"

Fremmedlegionen forlangte håndfaste beviser for hvem han virke-

lig var. Men da dåpsattesten fra Beitstad kom i posten, var konvoluttet merket Det norske utenriksdepartementet og inneholdt en togbillett til Norge. Det stod til og med "Velkommen hjem".

Jarle Saurset reiste nordover, og gikk av toget i Steinkjer like før jul i 1949.

Men ennå var ikke verdenskrigen over for ham. I februar 1950 ble han stilt for retten i Steinkjer, anklaget for landssvik. Det stod tilhørere langt ut på gangen. I retten påstod forsvareren at han hadde sittet i russisk fengsel i Øst-Tyskland. Det ble tatt i formildende retning, og sammen med tiden som var gått fra krigen, bidro det

LEGIONÆR: I 1949 meldte Jarle Saurset (t.h) seg til tjeneste i den franske Fremmedlegionen, som var blitt en nødhavn for mange Waffen-SS-soldater.

Forts. fra foregående side

Flukten til Vesten

Han tenkte Jarle selv om fremtiden? Han sitter i stua si på gården i Beitstad, og jeg tror ikke det er jordene og den mørke granskogen utenfor vinduet blikket hans fanger. Han ser bakover, over et hav av tid, men ser ikke lenger tydelig den unge mannen som kjempet med uvissheten i en kaotisk etterkrigstid.

Han visste allerede da at Norge ikke tok imot hjemvendende frontkjemper med åpne armer. Men han skjønte at han måtte ut av østsonen. Russerne og kommunistene strammet stadig grepet.

I Fachsdorf møtte Jarle en annen tysker som kom vestfra i lan-

SLAGMARK: Istykkerskutt skyts med den ødelagte Riksdagsbygningen i bakgrunnen. – Berlin var en ruinhaug. Det var umulig å gjette hvor bombene falt, forteller Saurset. – Larmen og røyken gjorde deg forvirret.

til at dommen "bare" lød på 16 måneders fengsel.

Han hjalp en slektning med varonna før han reiste sørover for å sone straffen. Det skulle skje på det gamle Grini som nå het Ilebu. Han meldte seg for direktør Gleditsch en dag i juni. Direktøren klodde seg i hodet og sa at han ikke kunne komme inn der uten videre. Det fantes ingen papirer på ham.

– Nei, men du får å berr hjem, å, smilte Jarle. Men papirene kom i løpet av dagen, og deretter var Ilebu hjemmet hans, helt til han tre måneder senere ble benådet i statsråd.

Han tok toget nordover, gikk av i Verdal – og drakk seg full. Det var blitt høst i 1950, og Jarle Saurset's krig var endelig over.

OYENVITNE:

Fra orkesterplass på Brandenburger Tor i Berlin så Jarle Saurset Det tredje riket gå under. De sammenraskede tyske styrkene hadde ikke noe å stille opp mot de to og en halv millioner sovjet-soldatene som ble satt inn for å ta rikshovedstaden.

